

SAXIYLIK KONSEPTINING TURLI TILLARDAGI NAZARIY TAMOYILLARI

Sirojiddin Tuxtayev

M.Ulugʻbek nomidagi Oʻzbekiston Milliy universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada saxiylik konseptining turli tillardagi tadqiqi oʻrganiladi. Shuningdek, sahiylik konseptining taʼrifi, uni zamonaviy tilshunoslikda oʻrganishdagi yondashuvlari tahlil qilinadi. Saxiylik konsepti ingliz, rus va oʻzbek tillari madaniyatida muhim rol oʻynaydi. Har bir til madaniyatidagi bu konseptlar oʻxshash va oʻziga xos xususiyatlarga ega.

Kalit soʻzlar: tilshunoslik, konsept, saxiylik, til, madaniyat, qadriyatlar, maqollar, begʻarazlik, oliyjanoblik, xasislik

THEORETICAL PRINCIPLES OF THE CONCEPT OF GENEROUSNESS IN DIFFERENT LANGUAGES

Sirojiddin Tukhtayev

National University of Uzbekistan named after M.Ulugbek

Abstract: This article examines the study of the concept of generosity in different languages. It also analyzes the definition of the concept of generosity and approaches to its study in modern linguistics. The concept of generosity plays an important role in the culture of English, Russian and Uzbek languages. These concepts in each language culture have similar and unique characteristics.

Keywords: linguistics, concept, generosity, language, culture, values, proverbs, selflessness, nobility, stinginess

Kirish (Introduction) Zamonaviy lingvistika fanida konseptlarni tadqiq etish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, chunki aynan ular orqali turli xalqlarning milliy dunyoqarashi va madaniy qadriyatlarining oʻziga xos xususiyatlari ochib beriladi. Ye.M.Neklyudova oʻz ishida ingliz tili manzarasidagi sahiylik konseptini tadqiq etib, uning leksik-semantik mazmuni va madaniy ahamiyatiga alohida eʼtibor qaratadi. Uning fikricha, ingliz madaniyatida sahiylik axloqiy va maʼnaviy ustunlik bilan bogʻliq fazilat sifatida qaralib, til materialida, jumladan frazeologizmlar va barqaror iboralarda oʻz aksini topadi, ulugʻvorlik va altruizm tusini oladi [9, b. 166].

Bundan tashqari, ingliz tilida sahiylikning muhim jihati sifatida oʻzini fido qilishga qodir shaxsning ijobiy bahosi bilan bogʻlaynadi, xususan, open-handed va heart of gold kabi iboralar nafaqat moddiy neʼmatlar bilan oʻrtoqlashishga

tayyorlikni, balki sahiylik tuyg'ularning samimiyligi sifatida tushuniladigan xarakter xususiyatlarini tasvirlaydi [9, b. 168].

Qo'shimcha ravishda, Ye.M.Neklyudova ingliz tili sahiylik va isrofgarchilik tushunchalarini ajratishga moyil ekanligini ta'kidlaydi, ya'ni, generosity wastefulnessga qarama-qarshi qo'yiladi. Shu tarzda ingliz lingvomadaniyati sahiylik va oqilona tejamkorlik o'rtasidagi muvozanatni saqlash zarurligini ta'kidlaydi, bu farqni axloqiy yetuk shaxsga xos ijtimoiy ahamiyatli xususiyat sifatida belgilaydi [9, b. 168]. Ko'rinib tiribdiki, ingliz tili manzarasida sahiylik konsepti nafaqat insonning ijobiy fazilatlarini aks ettiradi, balki moddiy ne'matlarga oqilona yondashuvning muhimligini ham ko'rsatadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature review) Z.A.Valieva ingliz tilidagi hospitality asosiy leksemasi semantikasi va uning sinonimik qatorini tadqiq etib, "mehmondo'stlik" kontseptining xususiyatlarini ochib bergan. "Oxford English Dictionary" va "Collins Cobuild Advanced Learner's English Dictionary" kabi bir qator lug'atlar tahliliga tayanib, olima hospitality keng ma'nolarni, jumladan mehmonlarni iliq qabul qilish, ularni ziyofat va qulaylik bilan ta'minlash, shuningdek do'stona muhit va tushlik va sovg'alar almashish kabi ijtimoiy me'yorlar va an'analarga e'tibor qaratishni qamrab olishini qayd etgan [2, b. 18].

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, "mehmondo'stlik" konsepti sahiylik (generosity), muloqotchanlik (sociability), samimiylilik (warmth) va xushmuomalalik (affability) kabi fazilatlarini o'z ichiga oladigan mehmonlarga nisbatan ochiqlik va xayrixohlik madaniy qoidalarini aks ettiradi. Z.A.Valievaning fikricha, ingliz tilida "mehmondo'stlik" semantik maydonini shakllantiruvchi asosiy elementlar uy (house), quvonch (joy), qarindoshlar, shuningdek urf-odatlar va an'analar tushunchalari hisoblanib, ham moddiy, ham hissiy qo'llab-quvvatlashni birlashtiradi [2, b. 19].

Pirovardida, ingliz tilida "mehmondo'stlik" konsepti mehmonlar bilan o'zaro munosabatlarning madaniy-o'ziga xos xususiyatlarini ifodalovchi ko'plab semantik komponentlar bilan tavsiflanadi.

S.N.Dolevets rus adabiy tilida XIX asrdan XXI asrgacha Rossiyaning ijtimoiy qadriyatlari va mentalitetidagi o'zgarishlarni aks ettiruvchi "xasislik" va "sahiylik" konseptlarining rivojlanishini, ularning mazmuniy jihatlarini tahlil qiladi. Xususan, XIX asrda rus tilida sahiylik konsepti pravoslav fazilati ideali bilan, jumladan, mehr-shafqat va beg'arazlik bilan chambarchas bog'liq edi. "Keng qalb" tushunchasi orqali tavsiflanadigan sahiylik altruizmni ifodalar va ma'naviy boylikni ramziy ma'no kasb etar edi, "xasislik" esa jamiyat ongida maydakashlik, ochko'zlik va xristian ideallaridan uzoqlashish bilan bog'lanardi. S.N. Dolevets ta'kidlashicha, XIX asrning birinchi yarmida isrofgarchilikka aylangan sahiylik ijobiy qabul qilingan, tejamkorlik ko'rinishlari esa kamdan-kam hollarda ma'qullangan [3, b. 6-7].

Tilshunos-olimning yozishicha, XIX asrning ikkinchi yarmida kapitalistik munosabatlarning rivojlanishi bilan sahiylik shaxsiy manfaat bilan asoslangan ko'zbo'yamachilik xulq-atvor elementlarini qabul qila boshladi. G'arb qadriyatlari va burjua turmush tarzining mavjudligi urg'ularni o'zgartirdi, va burjua tafakkurining xususiyati sifatida "hisob-kitoblilik" yanada betaraf, ba'zan esa ijobiy ohanglarni qabul qila boshladi. Shu bilan birga, "ochko'zlik" va "boylikka hirs qo'yish" axloqiy tanazzul belgilari sifatida qabul qilingan, sahiylik esa mehr-shafqat bilan o'zining yaqin aloqasini yo'qotib, ko'proq moddiy jihatlarni, ma'naviy jihatlarga nisbatan ko'proq ta'kidlay boshladi [3, b. 8-9].

N.V.Semyonovanning maqolasida rus madaniyati manzarasining asosiy tushunchalaridan biri bo'lmish sahiylikni qalb kengligi, mehmondo'stlik kabi xususiyatlar bilan bog'liq bo'lgan rus xarakterining an'anaviy fazilati sifatida ta'riflaydi. Rus tilida sahiylik moddiy oqibatlariga e'tibor bermasdan o'rtoqlashish qobiliyati sifatida mustahkamlanganligi ushbu fazilatning cheksizligini ta'kidlovchi iboralarning mavjudligi bilan tasdiqlanadi: "sahiy qalb", "keng tabiat" va b. [11, b. 68].

Muxtasar qilib aytganda, rus tilidagi sahiylik konsepti semantik va madaniy transformatsiyalarga uchragan, biroq ilgari muqaddasligini yo'qotgan bo'lsa-da, rus mentalitetida o'zining ko'p qatlamliligi va ahamiyatini saqlab qolgan.

Tadqiqot metodologiyasi. (Research methodology) N.S.Makeevaning ilmiy ishida rus madaniyatidagi "boylik" konseptining universal va milliy-o'ziga xos belgilari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, rus tilida boylik kontsepti bir vaqtning o'zida yuqori ijtimoiy ahamiyat va jamiyatdagi noaniq qabul qilish kabi boylikka ziddiyatli baho beruvchi etnomadaniy elementlarni o'z ichiga oladi. Xususan, rus leksikasida "boylik" tushunchasi diniy va axloqiy baho bilan chambarchas bog'liq bo'lsa, ispan madaniyatida ijobiy qabul qilish ustunlik qiladi, boylikni estetik va gedonistik qadriyatlar bilan bog'laydi [8, b. 8-9].

N.S.Makeevaning ishi obrazli komponentni konseptning muhim elementi sifatida xarakterlanadi, u barqaror metaforalar va qiyoslar orqali ochiladi, masalan, "жить как барин" yoki "кататься как сыр в масле", yuqori ijtimoiy maqom va qulaylikni ko'rsatadi, ispan tilida esa o'xshash iboralar (masalan, vivir como un rey - "qirol kabi yashamoq") tashqi hashamatni anglatadi. Barqaror qiyoslar va idiomalar tahlili shuningdek "жить на широкую ногу" kabi noyob rus obrazlarini ochib beradi, ular xarajatlar va mustaqillikdagi erkinlik tasavvurini aks ettiradi [8, b. 11-13].

Bundan tashqari, N.S.Makeeva qayd etadiki, xristian an'anasida boylik ma'naviy qadriyatlarga qarama-qarshi qo'yiladi, vaqtinchalik va ishonchsiz deb qaraladi, bu diniy matnlar va maqollarda o'z aksini topadi. Aksincha, ispan madaniyati uchun boylikni rohat-farog'at va qulay hayot nuqtai nazaridan, masalan, atar los perros con longaniza ("itlarni kolbasa bilan bog'lamoq", cheksiz

imkoniyatlarni anglatadi) kabi idiomalar orqali tavsiflash xos [8, b. 16-18]. Boshqa jihatdan qaraganda, rus til ongida "boylik" konsepti ambivalentlik bilan tavsiflanadi va yuqori ijtimoiy ahamiyat, shuningdek axloqiy noaniqlikni o'z ichiga oladi, ispan madaniyatida esa boylik asosan ijobiy qadriyatlar va qulaylik bilan bog'lanadi.

Alohida ta'kidlash joizki, ingliz, belorus va rus tillaridagi sahiylik va ochko'zlik nomlarining qiyosiy tahlili bu fazilatlarining ham universal baholash xususiyatlari, ham ularni qabul qilish va verballashtirishning o'ziga xos xususiyatlaridan dalolat beradi.

F.B.Tozaevaning rus va tojik tillarida "mehmondo'stlik - mehmonnavozn" leksik-semantik maydonini tadqiq etuvchi avtoreferatida mehmondo'stlik madaniyatlararo muloqot elementi va milliy o'ziga xoslik sifatida madaniy ahamiyatga ega ekanligi ochib beriladi. Ishda asosiy leksemalar semantikasi va ularning assotsiativ maydonlari tahlil qilinib, mehmondo'stlikni qabul qilishning umumiyliigi, har bir til manzarasining noyob madaniy xususiyatlari ham namoyish etiladi. Rus tilida mehmondo'stlik ko'pincha saxiylik va dasturxonni ochiqlik bilan bog'lanadi, bu maqollarda o'z aksini topgan, bu yerda mehmon "Xudoning in'omi" sifatida, mezbon esa - ochiqko'ngil va samimiy inson sifatida qabul qilinadi [14, b. 4]. Tojikcha "mehmonnavozn" tushunchasi mehmonni qabul qilishga tayyorlikni, unga nisbatan hurmatni ham o'z ichiga oladi, ko'pincha hurmat (izzat) tushunchasi bilan bog'liq, bu "mehmon otadan ulug'" kabi barqaror iboralarda ifodalanadi [14, b. 7].

F.B.Tozaeva tahlilida mehmonlarni qabul qilish ssenariysi alohida o'rin tutib, kutib olishdan kuzatib qo'yishgacha bo'lgan bosqichlarni o'z ichiga oladi, ularning har biri mehmonlarga nisbatan hurmat va iliq munosabatni ramziy ma'no kasb etadi. Masalan, mehmonni ziyofat qilish qabul qilishning markaziy qismi hisoblanadi va sahiylik hamda ne'matlarni boshqalar bilan baham ko'rishga tayyorlikni ramziy ma'no kasb etadi, xayrlashuv esa farovonlik va sog'lik tilaklari bilan kuzatiladi [14, b. 15].

Shunday qilib, leksik-semantik maydon tahlili shuni ko'rsatadiki, mehmondo'stlik ikkala tilda ham ko'p bosqichli jarayon sifatida namoyon bo'ladi, milliy va madaniy qadriyatlarda sahiylik va mehmonga hurmat markaziy o'rinni egallaydi. Rus va tojik tillaridagi "mehmondo'stlik - mehmonnavozn" leksik-semantik maydoni til manzarasining muhim qismini shakllantiradi, u ijtimoiy o'zaro ta'sirning madaniy-o'ziga xos me'yorlari va marosimlari bilan bog'liq [14, b. 15].

T.M.Tog'aeving "Navoiy - sahiylik ramzi" nomli tadqiqotida Alisher Navoiy beg'araz xayriya ishlari bilan mashhur bo'lgan haqiqiy gumanist sifatida tasvirlanadi. Muallif ta'kidlashicha, Navoiyning sahiyligi chuqur ma'naviy mas'uliyat tuyg'usi va yuqori axloqiy tamoyillarga asoslanadi. Navoiy moliyaviy resurslaridan jamiyat

farovonligi yo'lida keng foydalanib, madrasalar, masjidlar, shifoxonalar va jamoat oshxonalarini qurgan, bu inshootlar ko'plab kishilarga foyda keltirgan [13, b. 30].

Zahiriddin Bobur va Xondamir kabi tarixchilarning guvohligiga ko'ra, Navoiyning saxiyligi uning ichki va chin qalbdan kelib chiqqan xislati bo'lib, bu fazilat uning she'rlarida ham aks etgan. Uning asarlarida saxiylik, adolat va mehr-shafqat kabi sifatlarning o'рни alohida namoyon bo'ladi. T.M. Tog'ayev ta'kidlaganidek, Navoiy bugungi kunda ham saxiylik ramzi sifatida e'tirof etiladi, uning shaxsiy va ijtimoiy ideallari keyingi avlodlar uchun namunadir [13, b. 31].

S.B.Akramova ham o'z maqolasida Alisher Navoiy ijodini tahlil qila turib, uning markaziy aksiologik tamoyillaridan biri sahiylik ekanligini qayd etadi. Navoiy she'riyatida shaxsiy manfaatlardan voz kechish, xalq xizmatiga o'zini bag'ishlash, yuksak g'oyalarga sadoqatli qahramon obrazlari orqali saxiylik mavzusi yorqin ifodalanadi. Shu tariqa Navoiy o'zbek adabiy tilining asoschisi sifatida o'z poetikasini ijtimoiy adolat va inson qadr-qimmati kabi tushunchalar bilan boyitadi [1, b. 304].

Tahlil va natijalar. (Analyse and results) Ye.G.Logunova o'zining maqolasida turkiy tillardagi saxiylik tushunchasining madaniy-axloqiy mohiyatiga to'xtalib o'tadi. Tilshunos-olima udmurt tilida mehr-shafqat mafhumi achinish va g'amxo'rlik kabi ijtimoiy munosabatlarni ifodalab, marhamat va yordam qilishni muhim axloqiy fazilat sifatida qabul qilinishiga e'tibor qaratadi. Udmurt tilidagi jalyasa (mehr-shafqat) va kuraskısa (sadaqa) kabi tushunchalar tarixiy jihatdan ijtimoiy hamkorlik va diniy an'analar bilan bog'langan. Shu tariqa, udmurt va turkiy madaniyatlardagi "mehr-shafqat - sahiylik - xayriya" semantik qatori o'zining ijtimoiy mas'uliyat va birdamlik g'oyalari bilan ajralib turadi [7, b. 70].

Shunday qilib, udmurt va turkiy madaniyatlarda mehr-shafqat va sahiylik kontseptlari hamda mehmondo'stlik fazilati ma'lum madaniy mazmun kasb etib, ushbu jamoalarning ijtimoiy va ma'naviy qadriyatlarini o'zida ifoda etadi. Mehr-shafqat eng oliy muhabbat shakli sifatida talqin qilinsa, sahiylik birdamlik va yordam berish sifatida o'rta chiqadi, bu qadriyatlar jamiyatda uyg'un va barqaror munosabatlarni saqlash uchun muhim ahamiyat kasb etadi [7, b. 71].

A.Sh.Jilkubaeva turkiy madaniyatda mehmondo'stlikni milliy an'analarni o'zida mujassam etgan muhim qadriyat sifatida baholaydi. Mehmondo'stlik tushunchasi tinchliksevarlik, hurmat va birdamlik kabi ma'naviy qiymatlarni o'zida mujassam etib, u asosan ovqat kulti orqali amalga oshadi. Turkiy xalqlarda mehmonni qabul qilish, hatto notanish yo'lovchilarga ham mehmondo'stlik ko'rsatish oliy axloqiy qadriyatlar sirasiga kiradi. Bu an'ana moddiy-ma'naviy ahamiyatga ega bo'lib, mehmondo'stlik orqali ijtimoiy bog'lanish kuchayadi va turkiy xalqlarning madaniy o'ziga xosligini shakllantiradi [4, b. 137].

Shunday qilib, turkiy madaniyatda mehmondo'stlik nafaqat ma'naviy fazilat, balki milliy o'ziga xoslikni aks ettiruvchi qadriyatlar tizimi sifatida ham namoyon bo'ladi. Mehmondo'stlik, sahiylik va hurmat g'oyalari turkiy xalqlarning asosiy madaniy va ijtimoiy qadriyatlarini shakllantirishga qaratilgan bo'lib, turkiy xalqlar dunyoqarashining tarkibiy qismlarini, ularning an'anaviy qadriyatlari va tarixiy xotirasidagi rolini ifodalaydi.

Ye.M.Listik maktabgacha yoshdagi bolalarda sahiylik me'yoring shakllanishini kognitiv, hissiy va xulq-atvor komponentlari orqali o'rganadi. Uning ta'kidlashicha, bolalar ko'pincha o'rtoqlashishning muhimligini anglaydilar, boshqalarning saxiy xatti-harakatiga ijobiy munosabat bildiradilar, biroq bevosita sahiylik amaliyotini amalga oshirishda murakkabliklarga duch keladilar. Muallif sahiylik xulq-atvori bolalar uchun amaliy mashqlar orqali shakllantirilishini muhim deb hisoblaydi [5, b. 51].

Ye.M.Listik, shuningdek, bolalarda sahiylik xulq-atvorini rivojlantirishga qaratilgan psixologik-pedagogik chora-tadbirlarning samaradorligini o'rganadi. Mazkur chora-tadbirlar muntazam muhokamalar, rolli o'yinlar va adabiy misollardan foydalanishni o'z ichiga olib, bolalarga altruistik harakatlarning ahamiyatini his etish va ularning natijalarini ko'rish imkoniyatini beradi. Tadqiqot natijalari ko'rsatganidek, pedagogik qo'llab-quvvatlash bolalarda sahiylik darajasining o'sishiga yordam berib, bolalar jamoasida ushbu qadriyatning barqarorligini ta'minlaydi [5, b. 52].

Ko'rinib tiribdiki, maktabgacha yoshdagi bolalarda sahiylik axloqiy me'yorini shakllantirish kognitiv, hissiy va xulq-atvoriy jihatlarining muvofiq rivojlanishini ta'minlovchi kompleks yondashuvni talab etadi va bu jarayonda bolalarning amaliy faoliyatida ushbu me'yorning mustahkamlanishini nazarda tutadi.

Ye.M.Listik va Ye.A.Kurganovanning maqolasida sahiylik bolalarda shakllanishi lozim bo'lgan altruistik me'yor sifatida ko'rib chiqilib, uning ichki o'zlashtirilishi uchun psixologik-pedagogik yondashuv zarurligi ta'kidlanadi. Mualliflar zamonaviy jamiyatda sahiylikka qarash ziddiyatli ekanini ko'rsatib, uning qadriyati shubha ostiga olinayotganini e'tirof etadilar. Garchi tarixan u ijtimoiy ma'qullangan xulq-atvor sifatida qaralgan bo'lsa-da, ayrim ota-onalar va pedagoglar uni ustuvor axloqiy qadriyat deb hisoblamaydilar va ko'pincha mulkka nisbatan ehtiyotkorlikni afzal ko'radilar. Bu esa sahiylikni yuqori qadriyat sifatida qarashga ma'lum to'sqinlik qiladi [6, b. 78-79].

Ye.M.Listik va Ye.A.Kurganova sahiylik me'yoring kognitiv, hissiy va xulq-atvoriy tarkibiy qismlariga alohida e'tibor qaratib, ularning har biri bolalarning ijtimoiy o'ziga xosliklarini shakllantirishdagi ahamiyatini alohida qayd etadilar. Kognitiv komponent bolalarning sahiylik ma'nosini anglashlarini, hissiy komponent esa ushbu qadriyatga ijobiy munosabatni shakllantirishni nazarda tutsa, xulq-atvor

komponenti esa tengdoshlari bilan muloqotda sahiylikni amalda ko'rsatish qobiliyatini aks ettiradi [6, b. 80-81].

S.A.Slepnevaning maqolasida katta maktabgacha yoshdagi bolalarda axloqiy yo'nalishlarni shakllantirishga kompleks yondashuv ko'rsatiladi. Unda S.A. Slepneva bolalarni axloqiy tushunchalar dunyosiga olib kirish, ularda sahiylikni yordam berishga tayyorlik sifatida tushunish va yaxshi ishlarga ichki tayyorlikni shakllantirish zarurligini ta'kidlaydi. Olima bolalar axloqiy ideallarni namunalar va madaniy qahramonlar obrazlari orqali qabul qilishlarini targ'ib qiluvchi muhit yaratishga intilgan holda, bolalarning sahiylik va baxillik tushunchalarini chuqurroq anglashlari uchun maqollar va matallardan foydalanishni taklif qiladi. Bunday misollar bolalarga sahiylikning faqat moddiy emas, balki ma'naviy ko'mak va yordamni ham o'z ichiga olishini anglashga yordam beradi. Shu maqsadda, ramziy yordam timsoli sifatida Nikolay Mo'jizakor obrazi bolalar uchun tushunarli va ma'naviy saxiylikning mohiyatini o'rganish uchun qulay deb topilgan. Bolalar bilan "Sahiylik minnatdorlikni kutmaydi" kabi maqollarni muhokama qilish ularning donishmandona iboralar ma'nosini talqin qilish ko'nikmasini rivojlantirish va bu qadriyatlarni hayotda qo'llash imkoniyatini oshiradi [12, b. 118].

Xulosa va takliflar. (Conclusion and recommendations) Keltirilgan tilshunos va pedagog-olimlarning lingvistik, falsafiy hamda pedagogik jihatdan sahiylik konseptini tadqiq qilishlari ko'rsatadiki:

1. Sahiylik ko'plab madaniyatlarda universal qadriyat sifatida namoyon bo'ladi, biroq uning ma'nosi va ta'riflari milliy, diniy, tarixiy xususiyatlarga bog'liq holda o'zgarishi mumkin.

2. Aksariyat madaniyatlarda sahiylik beg'arazlik, oliyanoblik, ulashish va boshqalarga yordam berishga tayyorlik kabi fazilatlarni o'z ichiga olib, u nafaqat moddiy, balki ma'naviy jihatdan ham, jumladan, ma'naviy qo'llab-quvvatlash, hamdardlik va o'zini qurbon qilish orqali namoyon bo'ladi.

3. Sahiylikka qarama-qarshi bo'lgan baxillik (xasislik) ko'plab madaniy an'analarda doimiy mavzu hisoblanadi, bunda sahiylik fazilat va yuksak axloqiylik belgisi sifatida qaralsa, baxillik illat va egoizmning voqelanishi sifatida qoralanadi.

4. Diniy-falsafiy tushunchada sahiylik insonparvarlik, rahm-shafqat va oliy qadriyatlarga xizmat qilish sifatida, xususan, nasroniy va islom an'analarda sahiylik ma'naviy takomillashish va Alloh bilan yaqinlashish yo'li sifatida talqin qilinadi.

5. Adabiy asarlarda yozuvchi va shoirlar sahiylik kontseptini ko'pincha umumiy manfaatlar yo'lida beg'araz ishlar va o'zini qurbon qilishga qodir qahramonlar obrazlari orqali ifodalab, chuqur axloqiy va falsafiy ma'nolarni ochib berish uchun sahiylik ramzlaridan foydalanadilar.

Shunday qilib, o'tkazilgan tahlil asosida shunday xulosa qilish mumkinki, sahiylik kontsepti turli til manzaralarida turlicha ifodalanadi. Shu bilan birga,

sahiylikni shaxsning ma'naviy rivojlanishi bilan bog'liq ijobiy fazilat sifatida qabul qilishda ma'lum bir universallik kuzatiladi, garchi bu fazilatning aniq ko'rinishlari va uning ahamiyatini baholash madaniy vaziyatga qarab o'zgarishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Акрамова С.Б. Алишер Навои - великое достояние узбекского народа // Academic research in educational sciences, Conference Proceedings, 2023, pp. 302.
2. Валиева З.А. Анализ словарных дефиниций ключевого слова номинативного поля концепта гостеприимство в английском языке // Вестник Педагогического университета, no. 5 (88), 2020, pp. 17-21.
3. Долевец С.Н. Динамика морально-этических концептов скупость и щедрость в русском литературном языке XIX - начала XXI веков: автореф. дис. ... канд. филол. наук. - Ростов-на-Дону, 2008. - 30 с.
4. Жилкубаева А.Ш. Когнитивное пространство концепта «гостеприимство» в тюркских языках Мир Большого Алтая, 2016, pp. 135-140.
5. Листик Е.М. Формирование моральной нормы щедрости у детей старшего дошкольного возраста // Наука и мир. - 2018. - № 5-2. - С. 51-52.
6. Листик Е.М., Курганова Е.А. Психолого-педагогическое сопровождение морального развития старших дошкольников на примере моральной нормы щедрости // International Journal of Psychology. - 2020. - Т. 3, № 2. - С. 78-83.
7. Логунова Е.Г. Особенности семантического ряда «милосердие - щедрость - благотворительность» в удмуртском и тюркском языках // Материалы III конференции. - Ростов-на-Дону: Профпресслит, 2023.
8. Макеева Н.С. Концепт «богатство» в русском языковом сознании (на фоне испанского языка): автореф. дис. ... канд. филол. наук. - СПб, 2009. - 237 с.
9. Неклюдова Е.М. Ключевые характеристики английской языковой картины мира, соотносимые с содержанием концепта щедрость // Научный альманах. - 2017. - № 7-1. - С. 166-168. - DOI 10.17117/na.2017.07.01.166.
10. Неклюдова Е.М. Вербализация концепта щедрость в английской языковой картине мира // Молодой ученый. - 2016. - № 8. - С. 1145-1148.
11. Семёнов А.Н. Аксиология времени в прозе Е. Айпина. Слово. Текст. Контекст, no. 2, 2020, pp. 112-122.
12. Слепнева С.А. НОД по духовно-нравственному развитию в подготовительной к школе группе Жадность и щедрость. - 2020. - С. 116-118.
13. Тогаев Т.М. Навои - символ щедрости // Евразийский перекресток: Сборник материалов научно-практических мероприятий. - Оренбург, 2022.
14. Тозаева Ф.Б. Лексико-семантическое поле «гостеприимство - меҳмоннавозӣ» в русском и таджикском языках. - Душанбе, 2022. - 20 с.